

ارسال: ۱۴۰۴/۴/۲۳

پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۱۷

doi 10.22034/nf.2025.531515.1419

بررسی انواع نونویسی‌های موجود در پیام‌های دانش‌آموزی در رساله‌ی به سامانه‌ی آموزشی «شاد»

محمد امین قاصح* (عضو هیئت علمی دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران)

امیر حسین اخلاقی (دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران)

چکیده: از گذشته تا حال، دو گونه گفتاری و نوشتاری فارسی در جامعه رواج عام داشته و به‌ویژه پس از فراگیر شدن رسانه‌های اجتماعی و ضرورت تعاملات برخط، نگارش فارسی گفتاری بیش از پیش توسط کاربران در فضای مجازی عملیاتی شده است. این تحول می‌طلبد که برای سامان‌دهی به شیوه‌های نگارش فارسی غیررسمی اقدام به‌موقعی صورت گیرد تا الگوی معتبری فرا روی کاربران واقع شود و آنان را در این مسیر راهنما باشد. این مهم در سال ۱۴۰۳، به اهتمام گروه‌های ذیربط در فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در قالب کتابچه‌ای منتشر شد که انتظار می‌رود به برنامه‌ریزی و سامان‌دهی این گونه نوشتاری متداول یاری رساند. مقاله حاضر، از رهگذر یک پژوهش میدانی، نونویسی‌های به‌کاررفته در سامانه دانش‌آموزی «شاد» را در دوره‌های اول و دوم متوسطه شهر بیرجند، در بازه زمانی سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰، احصا نموده و سپس، به دسته‌بندی آن‌ها پرداخته است. در این میان، به گوشه‌هایی از دستور خط مصوب اخیر (فارسی غیررسمی) نیز پرتو افکنده شده و به مقتضای برخی نمونه‌ها، دسته‌بندی جدیدی نیز به آن افزوده شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که از ۵۰۱ نونویسی احصاشده، به ترتیب، نونویسی‌های آوایی، نونویسی‌های نگارشی، نونویسی‌های حاصل از تغییر واژه-واجی، نونویسی‌های بافت‌محور و نهایتاً، سایر نونویسی‌ها بیشترین بسامد را به خود اختصاص داده‌اند.

کلیدواژه‌ها: فارسی گفتاری، دستور خط مصوب، فضای مجازی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، خط فارسی.

۱. مقدمه

تحولات زبانی معمولاً در گونه گفتاری زبان انجام می‌گیرند، اما به‌واسطه محافظه‌کار بودن خط، به‌طور هم‌زمان، در نوشتار بازتاب نمی‌یابد. عواملی مانند قرض‌گیری یک نظام نوشتاری بیگانه یا

تحولاتی که در زبان گفتاری یک جامعه به وجود می‌آیند سبب می‌گردند که همیشه رابطه مطلوب یک‌به‌یک میان اصوات گفتاری یک زبان و نشانه‌های نوشتاری برای نمایاندن آن‌ها وجود نداشته باشد. در چنین شرایطی، بازنگری خط توسط نهادهای سیاست‌گذار ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا، پژوهشگاه گونه‌های گفتاری زبان فارسی، در فرهنگستان دوم (تأسیس ۱۳۵۶)، به بررسی علمی گونه محاوره‌ای این زبان در ایران و نیز در کشورهایی چون پاکستان، افغانستان، تاجیکستان پرداخت و به فراهم کردن واژه‌نامه و دستور برای هر یک از گونه‌های گفتاری زبان فارسی، به‌ویژه گونه عامیانه فارسی تهرانی، اقدام نمود و به‌علاوه، واژه‌ها و اصطلاحات عامیانه را از برخی آثار ادبی نگارش‌یافته به فارسی محاوره‌ای استخراج نمود (صفرمقدم ۱۳۷۴، ص ۱۸۰).

در دو دهه اخیر، به دلیل بسط شبکه‌های اجتماعی و کم‌هزینه بودن بهره‌گیری از آن‌ها، افراد جامعه به‌سادگی توانسته‌اند از معبر این شبکه‌ها به تبادل اطلاعات بپردازند. با فراگیر شدن رایانه‌های شخصی و سهولت دسترسی به نرم‌افزارهای حروف‌نگاری، کاربران در هر سطح اجتماعی و با هر میزان سواد به تولید متن‌های الکترونیکی مشغول‌اند. الگوی نگارش محتوای تولیدی در فضای مجازی، در مواردی، با شیوه نگارش معیار یکسان است، ولی در برخی موارد نیز تفاوت‌هایی با آن دارد. در این میان، اعمال ابداعات دلخواهی در خط و رواج شیوه‌های نامأنوس نگارش موجب شده است تا الگوهای نوشتاری افراد تغییر یابد. لذا، ضروری است، ضمن کشف تغییرات خط در فضای مجازی، راهکارهایی برای نهادینه‌سازی این تحولات و نزدیک‌تر کردن آن به گونه رسمی نوشتار فارسی اندیشیده شود. کاربرد وسیع خط فارسی در فضای مجازی و تولید نامحدود محتوای متنی به‌وسیله کاربران مختلف، فرهنگستان زبان و ادب فارسی را بر آن داشت تا مطابق رسالت خود، از رهگذر بررسی شیوه به‌کارگیری خط فارسی در بسترهای مجازی، با هدف «کمتر کردن فاصله میان زبان گفتاری و نوشتاری»، به سامان‌دهی وضع نابسامان موجود و ارائه الگویی ویژه نگارش غیررسمی در قالب تدوین دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی، در سال ۱۴۰۳، اقدام کند، طرحتی که مقدمات اجرایی آن از سال ۱۴۰۰ در گروه زبان و رایانه آن نهاد علمی - فرهنگی ایجاد شده بود.

ارتباط رایانه‌محور موجب کوتاه‌سازی عبارات زبانی برای تسریع ارتباط، نونویسی با شیوه‌های نگارشی جدید، استفاده از سبک غیررسمی و محاوره‌ای (بهره‌گیری از ویژگی‌های زبان گفتاری در نوشتار)، دستور زبان غیراستاندارد، غلط‌های املائی چشمگیر، عدم بهره‌گیری از علائم سجاوندی، چندزبانه و چندگویی بودن و رمزگردانی مکرر، بهره‌گیری از شکلک‌ها و صورتک‌ها برای انتقال احساسات و نیز استفاده هم‌زمان از متن، تصویر و صدا شده است و ممکن است به تدریج بر زبان تأثیر بگذارد (قیومی و مسگرخویی ۱۴۰۲، ص ۱۷). با این توضیح، گونه نوشتاری معمول در فضای مجازی، در واقع، گفتار نوشتاری است که به‌جای تولید آواها در مجرای گفتار، در بستر مجازی رواج یافته است (همان، ص ۱۲).

وقتی یک صورت نوشتاری جدید پیش‌تر در نوشتار معیار حضور نداشته است و بنا به ضرورت در ارتباطات رایانه‌محور به کار می‌رود، «نونویسی» صورت گرفته است. جوامع زبانی از یک‌سو، و گروه‌های اجتماعی حاضر در آن جوامع از سوی دیگر، از روش‌های ویژه‌ای برای نونویسی استفاده می‌کنند. لذا، بهتر است نونویسی‌ها قاعده‌مند گردند، به نحوی که برای عموم قابل‌درک و استفاده باشند (همان، ص ۱۸).

در باب پرهیز از رواج شلختگی در نگارش فارسی در فضای مجازی، بنا به نظر رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، نگرانی در این است که شکسته‌نویسی به گونه‌ای بی‌قاعده باب شود. لذا، در عین حال که فرهنگستان معتقد است اجتنابی از شکسته‌نویسی نیست، اما باید نگران این بود که برای نسل آینده این شائبه ایجاد شود که خط فارسی همان گونه شکسته و غیررسمی است و این طرز تلقی به مخدوش شدن زبان فارسی منجر شود. بنابراین، فرهنگستان زبان و ادب فارسی باید مشخص کند حد شکسته‌نویسی تا کجاست (حداد عادل ۱۴۰۳، و بگاه فرهنگستان زبان و ادب فارسی).

مطابق دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی، کاربران می‌توانند در خلال تولید محتوا، از الگوهای یکسانی در نگارش واژه‌ها و عبارات‌ها در فضای مجازی استفاده کنند. برای تهیه چنین دستوری، طبق قاعده، باید الگوی رفتار نگارشی کاربران فضای مجازی و تغییرات جدید ایجاد شده در بستر داده‌های واقعی احصا شود. سپس، این داده‌ها تبیین و پیشنهاداتی برای نزدیک‌تر کردن فاصله نوشتار غیررسمی و الگوی معیار ارائه شود. بنابراین، دستور خط گفتاری فرهنگستان کوشیده است که ساختار محتوای تولید شده در فضای مجازی توسط کاربران مختلف با سطوح اجتماعی و تحصیلی متفاوت را واکاوی کند تا بتواند از این رهگذر با ابداعات نگارشی کاربران آشنا شده و راهکارهایی برای سامان‌دهی کاربرد زبان فارسی در فضای مجازی ارائه نماید.

در چنین دستور خطی، در کنار نمایاندن الگوهای شکسته‌نویسی و گفتاری نویسی زبان فارسی در فضای مجازی و نیز برخی ابداعات و نونویسی‌های نگارشی موجود، نباید برای خوانندگان این شیونامه چنین شائبه‌ای ایجاد شود که همه تغییرات متنوع گزارش شده به نحوی از نظر فرهنگستان مجاز شمرده می‌شود. از سوی دیگر، از نظر نویسندگان این دستور خط، نونویسی‌های موجود در فضای مجازی از مقوله کاربردهای افسارگسیخته و بی‌قاعده به شمار نمی‌روند و بنا به ضرورت، از قواعدی پیروی می‌کنند که در ذهن کاربران فارسی‌زبان مشترک است و هر یک از آن‌ها به فراخور و در بافت‌های گوناگون به کار گرفته می‌شوند و نهایتاً، مشکلی در درک محتوا ایجاد نمی‌کنند. گرچه این ابداعات در دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی پذیرفته شده‌اند، ولی دستور خط مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۱۴۰۱) همچنان مرجع شیوه نگارش معیار فارسی است (قیومی و مسگرخویی ۱۴۰۲، ص ۱۵).

نبايد چنین تلقی شود که احکام مترتب بر زبان گفتار لزوماً بر زبان نوشتار هم حاکم است. دستور زبان می‌تواند تجویزی نباشد، ولی دستور خط‌های تنظیم‌شده برای زبان‌های مختلف، کارکردی

تجویزی دارد. واژه «دستور» در «دستور خط» به معنای «توصیه یا تجویز» به کار رفته است. هرآنچه اهل زبان در «گفتار نوشتاری» خود به کار می‌برند لزوماً صحیح نیست. لذا، مواردی چون «احسند»/ «احسن» (احسنت)، «اصطحکاک» (اصطحکاک)، «ایشاللا» (انشاء... «بد از ظهر» (بعد از ظهر)، «برایه» (برای)، «بلخره» (بالآخره)، «بیشهور» (بی‌شعور)، «تارف» (تعارف)، «تیکه» (تکه)، «چطو» (چطور)، «دسته خالی» (دست خالی)، «دقه» (دقیقه)، «سیاه‌نور» (سیانور)، «شیلنگ» (شلنگ)، «صابکار» (صاحب‌کار)، «صاحب» (صاحب)، «لقد» (لگد) و مانند آن را با عنوان پوشش «نونویسی» دسته‌بندی می‌کنند. موارد فوق جدای از ده‌ها گونه انحراف در صورت‌های نوشتاری، مانند «اساس منزل» (اثاث)، «ازدهام» (ازدحام)، «انتساب مدیر» (انتصاب)، «انظباط» (انضباط)، «الاف» (علاف)، «تحدید امنیتی» (تهدید)، «توجیح» (توجیه)، «طوطئه» (توطئه)، «حال و پذیرایی» (هال)، «حتا» (حتی)، «دقدقه» (دغدغه)، «جل» (هل)، «سپاسگذار» (سپاسگزار)، «صواب داشتن» (ثواب)، «توسی رنگ» (طوسی‌رنگ)، «غالب شیرینی» (قالب)، «قلتان» (غلطان)، «قورباقه» (قورباغه)، «هز» (حظ)، «هوله» (حوله) و... است (طیب‌زاده ۱۴۰۳، وبگاه ایران ورجاوند).

این واقعیت انکارناپذیر است که اگر کسی از کلمات بالا استفاده کند، مرتکب خطای املائی شده است و «گفتاری نویسی» یا «شکسته‌نویسی» نیز مجوز غلط‌نویسی را صادر نمی‌کند. گرچه عنوان کتاب دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی است و نویسندگان آن تصریح می‌کنند که: «این دستور خط بر آن نیست که مجموعه قواعدی را برای نگارش در فضای مجازی تجویز کند» (ص ۱۴)، یادآور می‌شود که «دستور خط» برای زبان‌ها با رویکرد تجویزی منتشر می‌شود. ازسویی، عبارت «فارسی غیررسمی» می‌تواند شامل تمام گونه‌های فارسی، مانند فارسی اصفهانی، فارسی مشهدی و مانند آن نیز بشود. به نظر می‌رسد عبارت «دستور خط فارسی گفتاری» شفاف‌تر است و مبین وجود نوعی دوزبان‌گونه‌گی در زبان فارسی است.

مقاله حاضر، از رهگذر یک پژوهش میدانی، به بررسی نونویسی‌های به‌کاررفته در سامانه دانش‌آموزی «شاد» (شبکه آموزشی دانش‌آموز)، در دوره‌های اول و دوم متوسطه از مناطق مختلف آموزش و پرورش شهر بیرجند، در خلال سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰، پرداخته و سعی نموده به طبقه‌بندی موارد احصاشده بپردازد. در این طبقه‌بندی، گاه متناسب با داده‌های گردآوری‌شده، تعدیلی در دسته‌بندی‌های ارائه‌شده در کتاب دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی انجام شده است و کوشیده است محتوای تولیدشده در سامانه مزبور توسط دانش‌آموزان را با سطوح اجتماعی متفاوت، واکاوی کند تا بتواند از این رهگذر ابداعات نگارشی کاربران را احصا نموده به سهم خود به دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی فرهنگستان پرتوی افکند.

۲. پیشینه پژوهش

در باب شیوه‌نامه فارسی نوشتاری (فارسی رسمی) پژوهش‌های چندی به انجام رسیده، ولی در زمینه شیوه نگارش فارسی گفتاری تحقیقات اندکی صورت گرفته است. صفرزاده^۱ (۱۳۹۵) کتابی با عنوان فرهنگ فارسی گفتاری منتشر نموده است. هدایت مفیدی و دیگران^۲ (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به آسیب‌شناسی زبان فارسی در شبکه ارتباطی تلگرام پرداخته و به مواردی از انحرافات واژگانی و نوشتاری زبان فارسی در فضای مجازی اشاره کرده‌اند. خلیلی اردلی و دیگران^۳ (۱۳۹۷) در مقاله‌ای به بررسی الگوهای غیرمعیار در نوشتار پایگاه‌های اینترنتی پربیننده، از منظر اصول ویرایشی زبانی، پرداخته‌اند. براساس یافته‌های این پژوهش، خطاها مربوط به شاخص‌های نگارشی فعل، حرف و اسم بود. در پایان، راهکارهایی برای بهبود نگارش فارسی گفتاری ارائه شده است. طیب‌زاده (۱۳۹۸) در کتابی، با عنوان فارسی شکسته: دستورخط و فرهنگ املائی، به بررسی وضعیت کاربرد فارسی گفتاری (گونه غیررسمی) پرداخته است. بابایی^۴ (۱۳۹۸) در پایان‌نامه خود به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گزینش گونه نوشتاری/گفتاری، با هدف رفع ابهام در تعاملات برخط، پرداخته است. عواملی چون حذف، افزایش، سرهم‌نویسی، ساخت فعل از اسم، بازی با نگارش کلمات، مسئله تنوین، عدم نگارش «واو» ناملفوظ، اشتباهات نگارشی و نهایتاً، کاربرد واژگان بیگانه در آسیب‌شناسی خط فارسی مؤثر گزارش شده‌اند. مهری بیگدیلو^۵ (۱۴۰۰) در مقاله‌ای به آسیب‌شناسی نگارش زبان فارسی به وسیله تلفن همراه پرداخته است و محدودیت‌ها و اشکالات نگارشی کاربران را گزارش نموده است. رمضان‌خانی و رهبر^۶ (۱۴۰۲) در مقاله‌ای به مقایسه کاربرد ضمیر فاعلی در گونه گفتاری و نوشتاری معیار، در قالب یک بررسی پیکره‌بنیاد، پرداخته و نشان داده‌اند که تفاوت قابل‌ذکری در میان این دو گونه دیده نمی‌شود. قیومی و مسگرخویی (۱۴۰۲) در

۱. صفرزاده، بهروز (۱۳۹۵)، فرهنگ فارسی گفتاری، تهران، کتاب بهار.

۲. هدایت مفیدی، مسیح، عطیه کامیابی گل و علی علیزاده (۱۳۹۶)، «آسیب‌شناسی زبانی و بلاغی زبان فارسی در شبکه ارتباطی تلگرام»، تحقیقات فرهنگی ایران، دوره دهم، شماره ۴، ص ۱۶۸-۱۵۱.

۳. خلیلی اردلی، وحید، محمد حکیم آذر و اصغر رضاپوریان (۱۳۹۷)، «الگوهای غیرمعیار در نوشتار پایگاه‌های اینترنتی پربیننده از منظر اصول ویرایش زبانی (فعل، اسم و حرف)»، پژوهش‌های نقد ادبی و سبک‌شناسی، دوره نهم، شماره ۳۲، ص ۴۲-۱۱.

۴. بابایی، ارسام (۱۳۹۸)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، «عوامل اجتماعی مؤثر بر گزینش گونه نوشتاری/گفتاری در راستای رفع ابهام در تعاملات برخط»، به راهنمایی سپیده عبدالکریمی، دانشگاه شهید بهشتی.

۵. مهری بیگدیلو، ایمان (۱۴۰۰)، «آسیب‌شناسی نگارش زبان فارسی از ناحیه تلفن همراه و فضای مجازی»، مطالعات شهریارپژوهی، دوره هشتم، شماره ۳۱، ص ۵۴۴-۵۳۱.

۶. رمضان‌خانی، مریم و بهزاد رهبر (۱۴۰۲)، «کاربرد ضمیر فاعلی در گونه فارسی گفتاری و نوشتاری معیار؛ مقایسه‌ای پیکره‌بنیاد»، مطالعات زبان و گویش‌های غرب ایران، دوره یازدهم، شماره ۳، ص ۱۰۹-۸۷.

مقاله‌ای به تحلیل پیکره حاصل از داده‌های زبانی فارسی در فضای مجازی پرداخته‌اند و در آن نونویسی‌ها و انواع آن از داده‌های منتشرشده در شبکه‌های اجتماعی را بررسی کرده‌اند.

۳. روش تحقیق

این پژوهش به بررسی نونویسی‌های موجود در پیام‌های دانش‌آموزی ارسالی به سامانه آموزشی «شاد» (شبکه آموزشی دانش‌آموز) و طبقه‌بندی نمونه‌های گردآوری‌شده پرداخته است. از آنجاکه یکی از پژوهشگران سال‌های خدمت خود را در آموزش و پرورش شهرستان بیرجند گذرانده است، در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ مقرر شده بود در قالب پژوهش درسی، در کلاس صرف، به نمونه‌هایی از آسیب‌شناسی زبان فارسی در فضای مجازی در حوزه‌های واژگانی و نگارشی پرداخته شود و برای تهیه پیکره مورد نیاز، تعاملات دانش‌آموزی مندرج در سامانه «شاد»، در سال تحصیلی مزبور، در دوره‌های اول و دوم متوسطه شهر بیرجند، انتخاب شد که در آن روزگار به سبب شیوع ویروس کوید-۱۹، بسیار مورد استفاده دانش‌آموزان و معلمان بود.

گردآوری داده‌ها به دو شیوه میدانی و کتابخانه‌ای صورت گرفت. در این مطالعه، برای بررسی نونویسی‌های برشمرده‌شده، پس از احصای ۵۰۱ مورد از میان پیام‌های دریافتی از دانش‌آموزان مورد نظر در تعاملات گروهی و بین‌فردی، در بازه زمانی مورد اشاره، به دسته‌بندی آن‌ها با نیم‌نگاهی به دستورخط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی (۱۴۰۳) اقدام شد. شایان ذکر است که داده‌های این تحقیق در پنج دسته کلی نونویسی‌های نگارشی (با ۴ زیرمجموعه)، آوایی (با ۶ زیرمجموعه)، واژ-واجی، بافت‌محور (با ۳ زیرمجموعه) و سایر نونویسی‌ها (با ۳ زیرمجموعه) تقسیم شده است.

۴. تحلیل داده‌ها

پیکره داده‌های پژوهش‌های مرتبط در چهار سطح ویژگی‌های نگارشی، آوایی، واژ-واجی و ویژگی‌های بافت‌محور بررسی و در پنج دسته به شرح زیر تقسیم‌بندی شده‌اند.

۴-۱. نونویسی‌های نگارشی

در تحلیل نونویسی‌ها، از منظر نگارشی، شیوه نوشتن داده‌های گردآوری‌شده با معادل معیار آن‌ها مقایسه شده است تا مشخص شود چه تحولاتی از حیث رسم‌الخطی و نونویسی‌ها در واژه‌های دارای نونویسی صورت گرفته است. این تغییرات در چهار دسته کلی طبقه‌بندی شده‌اند (قیومی و مسگرخویی ۱۴۰۲، ص ۳۴).

- حذف نویسه

نویسه‌ای از صورت‌واژه حذف می‌شود بدون اینکه تغییری در تلفظ آن ایجاد شود.

جدول ۱ حذف نویسه

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	انشاءالله	ان‌شاءالله	۲	ب	به
۳	بحق	به‌حق	۴	بخاطر	به‌خاطر
۵	بخدا	به‌خدا	۶	بخیر	به‌خیر
۷	بدردنخور	به‌دردنخور	۸	بزور	به‌زور
۹	بسلامتی	به‌سلامتی	۱۰	بصورت	به‌صورت
۱۱	بطور	به‌طور	۱۲	بغیر	به‌غیر
۱۳	بقدری	به‌قدری	۱۴	بقولی	به‌قولی
۱۵	بالاخره	بالاخره	۱۶	بلاخره	به‌لاخره
۱۷	بنام خدا	به‌نام خدا	۱۸	بنظر	به‌نظر
۱۹	بهرحال	به‌هرحال	۲۰	تابحال	تا‌به‌حال
۲۱	تارف	تعارف	۲۲	جلل خالق	جل‌الخالق
۲۳	جم	جمع	۲۴	چ	چه
۲۵	خاب	خواب	۲۶	خاهر	خواهر
۲۷	خاهش	خواهش	۲۸	دربدر	در‌به‌در
۲۹	درخاست	درخواست	۳۰	راجب	راجع‌به
۳۱	سواستفاده	سوءاستفاده	۳۲	شرو	شروع
۳۳	صدرصد	صد در صد	۳۴	علاقمند	علاقه‌مند
۳۵	علل حساب	علی‌الحساب	۳۶	ن	نه
۳۷	وض	وضع	۳۸	یا ابلفضل	یا ابوالفضل
۳۹	یکم	یک‌کم	۴۰	ینی	یعنی

- تغییر نویسه

یک نویسه از صورت‌واژه به نویسه‌ای دیگر تبدیل می‌شود بدون اینکه تغییری در تلفظ آن ایجاد شود.

جدول ۲ تغییر نویسه

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	آذوغه	آذوقه	۲	آغا	آقا
۳	احتزاز	اهتزاز	۴	اریده	عربده
۵	ازدهام	ازدحام	۶	اساس منزل	اثاث
۷	اصلن	اصلاً	۸	الاف	عآف
۹	انتساب مدیر	انتصاب مدیر	۱۰	انظباط	انضباط
۱۱	اهراز	احراز	۱۲	بگزار	بگذار
۱۳	بی ملاحظه	بی ملاحظه	۱۴	تبرعه	تبرئه
۱۵	تحدیدات	تهدیدات	۱۶	تشبیح	تشبیه
۱۷	تصفیه حساب	تسویه حساب	۱۸	تغزیه	تغذیه
۱۹	تفره	طفره	۲۰	توجیح	توجیه
۲۱	توسی رنگ	طوسی رنگ	۲۲	حاضر	حاضر
۲۳	حال و پذیرایی	هال و پذیرایی	۲۴	حتا	حتی
۲۵	حراس	هراس	۲۶	جل	هل
۲۷	حلاک	هلاک	۲۸	حوضه	حوزه
۲۹	حیات مدرسه	حیاط مدرسه	۳۰	خاعن	خائن
۳۱	دقدقه	دغدغه	۳۲	دقیقن	دقیقاً
۳۳	دومن	دوماً	۳۴	رازی شدن	راضی شدن
۳۵	ربت	ربط	۳۶	روزه	روضه
۳۷	زات	ذات	۳۸	زد	ضد
۳۹	ززه	ذّره	۴۰	ساف	صاف
۴۱	سپاسگذار	سپاسگزار	۴۲	سؤال	سؤال
۴۳	صواب داشتن	ثواب داشتن	۴۴	طوطنه	توطنه
۴۵	ظبط	ضبط	۴۶	عرزش	ارزش
۴۷	عصفاک	اسفناک	۴۸	عطیقه	عتیقه
۴۹	علکی	الکی	۵۰	غالب شیرینی	قالب شیرینی

غریزه	غریضه	۵۲	قِرتی	غرتی	۵۱
غلطان/ غلت زدن	غلطان/ غلط زدن	۵۴	غَلَط	غلت	۵۳
قائل	قاعل	۵۶	فقط	فقت	۵۵
عُر	قُر	۵۸	غبطه	قبطه	۵۷
کثافت	کسافت	۶۰	قورباغه	قورباقه	۵۹
گذاشتن	گراشتن	۶۲	کلاً	کلن	۶۱
مثلاً	مثلن	۶۴	مایه	مایع خوشحالی	۶۳
مسئله	مسأله	۶۶	مسائل	مساءل	۶۵
مصلحت	مسلحت	۶۸	مسئول	مسوول	۶۷
مستراح	مستراه	۷۰	پرتقال	میوه پرتغال	۶۹
مظنون	مضنون	۷۲	مزخرف	مضخرف	۷۱
مؤدب	معدب	۷۴	مطمئن	مطمعن	۷۳
مقصر	مقسر	۷۶	مقتعه	مغتنه	۷۵
واسه	واسع	۷۸	نام‌گذاری	نام‌گزاری	۷۷
ونزوئلا	ونزوئلا	۸۰	واقعاً	واقعن	۷۹
حواس	هواس	۸۲	حظ	هز	۸۱
هیئت	هیأت	۸۴	حوله	هوله	۸۳

- درج

یک نویسه به صورت واژه اضافه می‌شود بدون اینکه تغییری در تلفظ آن ایجاد شود.

جدول ۳ درج نویسه

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	العان	الآن	۲	بازی خوب	بازی خوب
۳	برایه	برای	۴	اره	اره
۵	عامریکا	آمریکا	۶	ونزوئلا	ونزوئلا

- تکرار نویسه نمایانگر همخوان

یک نویسه در صورت واژه تکرار می‌شود بدون اینکه تغییری در تلفظ ایجاد شود. در واقع، از آنجاکه هنگام ادا کردن یک واژه همخوان‌های آن امکان کشش و تکرار ندارند، هنگامی که در نوشتار

فضای مجازی نویسه‌نمایانگر یک همخوان تکرار می‌شود، تلفظ تغییری نمی‌کند و فقط از لحاظ بصری، تأکیدی به واژه اضافه می‌شود.

جدول ۴ تکرار نویسه‌نمایانگر همخوان

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	آررررره	آره	۲	بسسه دیگه	بسه دیگه
۳	برررررو	برو	۴	پرررررو	پرو
۵	تکررررر	تکرار	۶	چه اخخخخمی	چه اخمی
۷	چششششم	چشم	۸	خخخخندیدم	خندیدم
۹	خییییلی	خیلی	۱۰	صبررررر	صبر

لذا، حذف، تغییر، درج و تکرار حروف از جمله ویژگی‌های نگارشی هستند که در خط منعکس می‌شوند (قیومی و مسگرخویی ۱۴۰۲، ص ۳۴).

۲-۴. نونویسی‌های آوایی

در تحلیل نونویسی‌ها، از منظر آوایی، تلفظ داده‌های گردآوری شده با تلفظ معیار آن‌ها مقایسه شده است تا مشخص شود چه تحولی از حیث آوایی، در واژه‌های دارای نونویسی صورت گرفته است. این تغییرات در شش دسته کلی طبقه‌بندی شده‌اند (همان، ص ۴۲).

- تکرار واکه

واکه‌ای در یک واژه تکرار می‌شود و سبب تغییر تلفظ واژه و خوانده شدن آن با کشش می‌شود و به‌علاوه، از لحاظ بصری، تأکیدی نیز به واژه اضافه می‌شود.

جدول ۵ تکرار واکه

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	ارارارادت	ارادت	۲	برووووو	برو
۳	بیایایایایای	بیا	۴	چه دییییییر	چه دیر!
۵	چه خووووووب	چه خوب	۶	چه خوش تییییپ	چه خوش تیپ!
۷	چه زیایایایایاد	چه زیاد	۸	خواایایایایاهش	خواهش
۹	زوووووود	زود	۱۰	فووووووری	فوری

۱۱	قرباااان شما	قربان شما	۱۲	گمشوووو	گم شو
۱۳	نهههههه	نه	۱۴	وااااای	وای

- درج آوا

یک آوا به یک صورت‌واژه اضافه می‌شود.

جدول ۶ درج آوا

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	آتیش	آتش	۲	استحکاک	اصطکاک
۳	اون	او	۴	جاسوسک	جاسوس
۵	سرزنتش	سرزنش	۶	سیاه‌نور	سیانور

- تغییر آوایی

آوا در یک صورت‌واژه به آوایی دیگر تغییر می‌یابد و سبب تغییر تلفظ صورت‌واژه می‌شود.

جدول ۷ تغییر آوایی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	احسند	احسنت	۲	ارایه	ارانه
۳	اشتماع	اجتماع	۴	اکراین	اوکراین
۵	امام عسگری	عسکری	۶	اینگیسی	انگیسی
۷	باخچه	باغچه	۸	بولور	بلور
۹	بانگ	بانک	۱۰	بی‌شهور	بی‌شعور
۱۱	تامام	تمام	۱۲	تخصیر	تقصیر
۱۳	تقاود	تفاوت	۱۴	تیکه	تکه
۱۵	چی‌کار	چه‌کار	۱۶	خوشکل	خوشگل
۱۷	خب	خوب	۱۸	دایم	دائم
۱۹	دورود	درود	۲۰	دهن	دهان
۲۱	رخص	رقص	۲۲	دمبه	دنبه
۲۳	ریس	رئیس	۲۴	سولاخ	سوراخ
۲۵	داهاتی	دهاتی	۲۶	شمبه	شنبه
۲۷	شیلنگ	شلنگ	۲۸	صاحب	صاحب

۲۹	فوضولی	فُضولی	۳۰	فیریز	فریز
۳۱	کوچیک	کوچک	۳۲	گمبد	گنبد
۳۳	لشگر	لشکر	۳۴	لقد	لگد
۳۵	لوزوم	لزوم	۳۶	مشد	مُشت
۳۷	مشگل	مشکل	۳۸	ملیون	میلیون
۳۹	ناهار	نهار	۴۰	وختی	وقتی

- کاهش آوایی

یک آوا از یک صورت‌واژه حذف می‌شود و سبب تغییر آوایی آن می‌شود.

جدول ۸ کاهش آوایی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	احسن	احسنت	۲	اخه	آخر
۳	استلاک	استهلاک	۴	اگه	اگر
۵	انشا	انشاء	۶	انشاللا	انشاء...ان شاء...
۷	اینا	اینها	۸	بات	با تو
۹	بدبخ	بدبخت	۱۰	بدید	بدهید
۱۱	بذار	بگذار	۱۲	بشین	بنشین
۱۳	پ	پس	۱۴	تشیف	تشریف
۱۵	تُفه	تحفه	۱۶	چن بار	چندبار
۱۷	چطو	چطور	۱۸	چقد	چقدر
۱۹	درس	دُرست	۲۰	دس خالی	دست خالی
۲۱	دوس	دوست	۲۲	سخ گیر	سخت گیر
۲۳	سرصدا	سروصدا	۲۴	صب	صبح
۲۵	صفه	صفحه	۲۶	فک	فکر
۲۷	کوتا	کوتاه	۲۸	گنا	گناه

همدیگر	همدیگه	۳۰	نیست	نیس	۲۹
یک	ی	۳۲	هنوز	هنو	۳۱
یعنی	ینی	۳۴	یک‌هو	یهو	۳۳

- جابه‌جایی آوایی

به نیت سهولت یا نوآوری در تلفظ، آوایی با آوای مجاور خود جابه‌جا می‌شود و سبب تغییر تلفظ آن می‌گردد.

جدول ۹ جابه‌جایی آوایی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	استرخ	استخر	۲	تاسکی	تاکسی
۳	دیکس	دیسک	۴	سوکس	سوسک
۵	عسک	عکس	۶	عقش	عشق
۷	فلاکس	فلاسک	۸	قلف	قفل
۹	کربیت	کبریت	۱۰	گوارت	گواتر
۱۱	مقش	مشق	۱۲	نخسه	نُسخه
۱۳	واسک	واکس	۱۴	وایتسک	وایتکس

- تنوع گونه‌های زبانی

یک صورت‌واژه از زبان / گویشی دیگر به جای صورت‌واژه معیار به کار می‌رود.

جدول ۱۰ تنوع گونه‌های زبانی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	آی کیو	Intelligence Quotient (خننگ)	۲	اُردر	Order (سفارش)
۳	اپن بوک	Open book (آزمون کتاب‌باز)	۴	اسمارت	Smart (باهوش)
۵	اوکی	OK (بسیار خوب)	۶	ایگنور	Ignore (نادیده گرفتن)
۷	بیبی فیس	Baby face	۸	بیزنس	Business

(کسب‌وکار)			(چهرهٔ بچگانه)		
Plan (برنامه)	پلن	۱۰	Party (مهمانی)	پارتی	۹
Toxic (سمی و مضر)	تاکسیک	۱۲	Please (لطفاً)	پلیز	۱۱
Try (سعی کردن)	ترای	۱۴	Time (زمان)	تایم	۱۳
Tip (انعام)	تیپ	۱۶	Thanks (سپاس)	تنکس	۱۵
Judge (قضات کردن)	جاج	۱۸	Ticket (بلیت)	تیکت	۱۷
Join (ملحق شدن)	جوین	۲۰	Just friend (دوست معمولی)	جاست فرند	۱۹
Divert (انتقال تماس تلفنی)	دایورت	۲۲	Chip (ارزان، بی ارزش)	چیپ	۲۱
Date (قرار ملاقات)	دیت	۲۴	Daddy (بابا)	دَدی	۲۳
Safe (امن)	سیف	۲۶	Sober (بی‌چه مثبت)	سوبر	۲۵
Show off (خودنمایی کردن)	شوآف	۲۸	Seen (دیدن پیام)	سین	۲۷
Follower (دنبال‌کنندهٔ فضای مجازی)	فالوور	۳۰	Share (به اشتراک گذاشتن)	شیر	۲۹
Fault (خطا)	فُل	۳۲	Free (آزاد)	فری	۳۱
Favorite (مورد علاقه)	فیوریت	۳۴	Full (پُر)	فول	۳۳
Cut	کات	۳۶	Face to face	فیس تو فیس	۳۵

(قطع رابطه)			(چهره به چهره)		
Come back (برگشتن در روابط زوج یا فوتبال)	کام بک	۳۸	Coffee (قهوه)	کافی	۳۷
Crash (در فکر جنس مخالف بودن)	کراش	۴۰	Comment (نظر)	کامنت	۳۹
Cancel (لغو)	کنسل	۴۲	Cash (پول نقد)	کش	۴۱
Goodnight (شب به خیر)	گودنایت	۴۴	Cute (ویژه و بامزه)	کیوت	۴۳
Local (محلی، بومی)	لوکال	۴۶	Low level (سطح پایین)	لو لول	۴۵
Match (جور کردن)	مچ	۴۸	Mommy (مادر)	مامی	۴۷
Noob (تازه‌کار)	نوب	۵۰	Member (عضو)	ممبر	۴۹
Vibe (حس و حال)	وایب	۵۲	Notification (اعلام پیام)	نوتیف	۵۱
Handle (رسیدگی کردن)	هاندل	۵۴	Holiday (تعطیلات)	هالیدی	۵۳

۳-۴. تغییر واژ- واجی (تکواژگونه‌ای)

در تحلیل نونویسی‌ها، از منظر واژ- واجی، تکواژگونه‌های گردآوری شده با گونه معیار آن‌ها مقایسه شده است تا مشخص شود چه تحولی از حیث واژ- واجی، در واژه‌های دارای نونویسی اعمال شده است. در این گروه، علاوه بر تغییرات واژ- واجی متناسب با تبدیل تکواژی در پایه، اغلب یک تکواژگونه به جای تکواژگونه‌ای دیگر به کار می‌رود و سبب تغییر ساخت واژی می‌شود.

جدول ۱۱ تغییر واژ- واجی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	آسون	آسان	۲	آروم	آرام

ازشان	ازشون	۴	آشپزخانه	آشپزخونه	۳
آن	اون	۶	ارزان	ارزون	۵
ایران	ایرون	۸	استخوان	استخون	۷
باران	بارون	۱۰	ایشان	ایشون	۹
بادام	بادوم	۱۲	بریان	بریون	۱۱
بچگانه	بچگونه	۱۴	باغبان	باغبون	۱۳
پرسان	پرسون	۱۶	بهبانه	بهونه	۱۵
پنهان	پنهون	۱۸	پشیمان	پشیمون	۱۷
تومان	تومن	۲۰	تمام	تموم	۱۹
جان	جون	۲۲	تهران	تهرون	۲۱
جانور	جونور	۲۴	جولان	جولون	۲۳
چپاندن	چپوندن	۲۶	جوان	جوون	۲۵
چوپان	چوپون	۲۸	چسباندن	چسبوندن	۲۷
حرام	حروم	۳۰	چانه	چونه	۲۹
حیران	حیرون	۳۲	حمام	حموم	۳۱
خانم	خانوم	۳۴	خاراندن	خاروندن	۳۳
خرخوان	خرخون	۳۶	خراسان	خراسون	۳۵
خودتان	خودتون	۳۸	خندان	خندون	۳۷
خانه	خونه	۴۰	خانواده	خونواده	۳۹
داغان	داغون	۴۲	خیابان	خیابون	۴۱
درمان	درمون	۴۴	دالان	دالون	۴۳
دانستن	دونستن	۴۶	دندان	دندون	۴۵
دیوانه	دیوونه	۴۸	دانه	دونه	۴۷
را	رو	۵۰	رساندن	رسوندن	۴۹
ریحان	ریحون	۵۲	روان	روون	۵۱
زعفران	زعفرون	۵۴	زبان	زبون	۵۳
زمانه	زموئه	۵۶	زمستان	زمستون	۵۵
سرگردان	سرگردون	۵۸	زنانه	زنونه	۵۷
شیطان	شیطون	۶۰	شکاندن	شکوندن	۵۹
فرمان	فرمون	۶۲	فراوان	فراوون	۶۱

۶۳	فنجون	فنجان	۶۴	قبرستون	قبرستان
۶۵	قربون	قربان	۶۶	قرون	قِران
۶۷	قلیون	قلیان	۶۸	کتونی	کتانی
۶۹	کدوم	کدام	۷۰	کشوندن	کشاندن
۷۱	گردوندن	گرداندن	۷۲	گرون	گران
۷۳	گمون	گمان	۷۴	مسلمون	مسلمان
۷۵	مهربون	مهربان	۷۶	مهمون	مهمان
۷۷	میدون	میدان	۷۸	میون	میان
۷۹	نادون	نادان	۸۰	ناخون	ناخن
۸۱	نشون	نشان	۸۲	نگهبون	نگهبان
۸۳	نمکدون	نمکدان	۸۴	نون	نان
۸۵	هذیون	هذیان	۸۶	همون	همان

۴-۴. نونویسی‌های بافت‌محور

در سطح بافت نیز داده‌های دارای نونویسی از نظر تأثیر ویژه‌ای که در کلام ایجاد می‌کنند بررسی می‌شوند. در این نوع نونویسی، که با اهداف کاربردشناختی صورت می‌پذیرد، یک صورت‌واژه به‌جای صورت‌واژه‌ای دیگر به کار می‌رود (قیومی و مسگرخویی ۱۴۰۲، ص ۵۰).

- اصطلاحات عامیانه

اصطلاحات عامیانه گفتاری در نوشتار که فاقد معادل متناظر در گونه نوشتاری معیار هستند.

جدول ۱۲ اصطلاحات عامیانه

ردیف	صورت کاربران	ردیف	صورت کاربران	ردیف	صورت کاربران
۱	اُسکل	۲	ایکبیری	۳	باحال
۴	بامبول	۵	بُنجل	۶	پَخمه
۷	پُمیوز	۸	تُخس	۹	تق‌ولق
۱۰	جَفَنگ	۱۱	جَنم	۱۲	چرند
۱۳	خپل	۱۴	خَز	۱۵	خِفت کردن
۱۶	خَفَن	۱۷	خل	۱۸	خیکی
۱۹	داداش	۲۰	دَدَری	۲۱	دک کردن
۲۲	دِنج	۲۳	دیلاق	۲۴	ردیف بودن
۲۵	زاقول (بیکار)	۲۶	زِپرتی	۲۷	ژِیگول

۲۸	شاسکول	۲۹	شَلَم شوربا	۳۰	شیله پيله
۳۱	عَلَم شنگه	۳۲	فَكَستى	۳۳	قاط زدن
۳۴	گپیدن	۳۵	گاف	۳۶	گاگول
۳۷	ماسیدن	۳۸	مَشتى	۳۹	واسه
۴۰	وَر رفتن	۴۱	وراجی کردن	۴۲	وول وول کردن
۴۳	هاج وواج	۴۴	هُولكى	۴۵	یَللى

- مخفف سازی

به دلیل تمایل به سرعت عمل در نوشتن پیام و انتقال مطلب، کاربران فضای مجازی تمایل شدیدی به کوتاه سازی واژه ها دارند.

جدول ۱۳ مخفف سازی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	اشتب	اشتباه	۲	افتض	افتضاح
۳	باس	بایست	۴	بیو	بیوگرافی
۵	پدی	پدرام	۶	پروف	پروفایل
۷	تل	تلگرام	۸	تِل	تلفن
۹	ج	جواب	۱۰	خ	خیابون
۱۱	دَقه	دقیقه	۱۲	دَاش	داداش
۱۳	دپ	دپرس	۱۴	دُخى	دختر
۱۵	دیش	دیشب	۱۶	زَاخ (پسر)	زاخار
۱۷	سین جیم	سؤال جواب	۱۸	ص	صفحه
۱۹	فاب	فابریک	۲۰	می تونه	می تواند

- نویسه با هدف ابراز هیجانی خاص

مفهومی خاص یک صورت واژه را به جای صورت واژه دیگر به کار می برند یا در گروه های اجتماعی خاص کاربرد می یابد.

جدول ۱۴ نویسه با هدف ابراز هیجانی خاص

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	چش نقولی	چشم نخوری	۲	خواف	خواب
۳	خوف	خوب	۴	دخى	دختر

۵	دفا	دعوا	۶	عجیجم	عزیزم
۷	عخششم	عشقم	۸	عسیسم	عزیزم
۹	میسی	مرسی	۱۰	هویجوری	همین جوری

۴-۵. سایر نونویسی‌ها

علاوه بر موارد ذکر شده، پدیده‌های نگارشی رایج دیگری در نوشتار نوجوانان در سامانه دانش‌آموزی مورد اشاره می‌توان مشاهده کرد که به شرح زیر است:

- سرهم‌نویسی

چسباندن کلماتی که دراصل باید از هم جدا نوشته شوند یکی از پدیده‌های نگارشی بسیار شایع در نوشتار نوجوانان و جوانان در شبکه‌های مجازی است.

جدول ۱۵ سرهم‌نویسی

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	بیشعور	بی‌شعور	۲	چیشد	چی شد
۳	خشکسالی	خشک‌سالی	۴	ریاضیدان	ریاضی‌دان
۵	فیلمبرداری	فیلم‌برداری	۶	منکه	من که
۷	میفتی	می‌افتی	۸	میندازه	می‌اندازد

- ساختن فعل از اسم‌ها

یکی از پدیده‌های رایج در نوشتار کاربران فضای مجازی ساختن فعل از اسم‌هایی است که تا قبل از این تنها به صورت فعل مرکب کاربرد داشته‌اند. در این مثال‌ها، کاربران به راحتی با اضافه کردن پیشوند امر «ب-» یا پسوند «-ید» به اسم‌ها، آن‌ها را تبدیل به فعل کرده‌اند.

جدول ۱۶ ساختن فعل از اسم‌ها

ردیف	صورت کاربران	صورت معیار	ردیف	صورت کاربران	صورت معیار
۱	چتیدن	چت کردن	۲	حرفیدن	حرف زدن
۳	زنگیدن	زنگ زدن	۴	سوزیدن	سوختن
۵	شوتیدن	شوت کردن	۶	شوخیدن	شوخی کردن
۷	صبریدن	صبر کردن	۸	فلسقیدن	فلسفه بافتن

- بازی با املای اعداد

به نظر می‌رسد که گاهی کاربران صرفاً به منظور شوخی، جلب توجه و میل به متفاوت بودن با املای کلمات بازی می‌کنند.

جدول ۱۷ بازی با املای اعداد

ردیف	صورت کاربران	ردیف	صورت معیار	صورت کاربران	ردیف
۱	۲ و میدانی	۲	دو و میدانی	۲ و میدانی	۱
۳	۲ نات	۴	دونات	۲ چرخه	۳
۵	۳ سوته	۶	سه سوته	۳ پاس	۵
۷	۴ پایان	۸	چهار پایان	۴ دیواری	۷
۹	۴ راه	۱۰	چهارراه	۵ علی	۹
۱۱	۶ دانگ	۱۲	شش دانگ	۶ لیک	۱۱
۱۳	۷ سین	۱۴	هفت سین	۸ پا	۱۳
۱۵	۳۰ مین	۱۶	سیمین	۳۰ رابی	۱۵
۱۷	۳۰ روس	۱۸	سیروس	۳۰ ما	۱۷
۱۹	۳۰ نا	۲۰	سینا	۳۰ لوسی	۱۹
۲۱	۴۰ سی	۲۲	چلسی	۱۰۰۰ پا	۲۱

۵. نتیجه‌گیری

تنوع تعاملات نوشتاری برخط، از حیث تعدد کاربران، اقتضا می‌کند که برای همسو کردن سلايق نوشتاری نسل جوان، رویکردی تجویزی در دستور کار قرار گیرد. بدیهی است پیشنهادات ارائه‌شده در این باره در کنار پذیرش نسبی اختلافات فارسی‌گفتاری و نوشتاری، نباید با اصول دستور خط فارسی رسمی در تناقض ماهوی قرار گیرد. به‌عنوان نمونه، فعل «بگذار» در فارسی‌گفتاری به‌صورت «بذار» با اصول دستور خط فارسی رسمی در تناقض کامل قرار ندارد، ولی صورت «بزار» اصول دستور خط نوشتاری را نادیده گرفته و موجب بدعت در خط فارسی و آشفتگی ذهنی کاربران می‌شود. اخیراً، مطالعه کاربرد زبان فارسی در فضای مجازی و تحلیل داده‌های مربوط و ارائه راهکار برای درست‌نویسی در این فضا، با حسن توجه فرهنگستان زبان و ادب فارسی همراه شده است.

در دههٔ اخیر، کاربران زبان فارسی برای امکان حضور در فضای مجازی شرایطی را تجربه می‌کنند که می‌طلبد مسئولان این زبان را برای تعاملات نوشتاری در بستر برخط، قابل‌استفاده و متناسب گردانند. در این میان، عدم کنترل کاربران با سلاقی مختلف برای تعدیل اصول نوشتاری زبان فارسی می‌تواند هنجارهای متعارف نوشتاری آن را به تدریج با تحولات بنیادین مواجه کند. لذا، گرچه حضور زبان فارسی در بسترهای برخط موجب پویایی این زبان در عصر اطلاعات و ارتباطات خواهد بود، بیم بروز تهدیدهایی در اصول نگارشی فارسی مشهود است. خوشبختانه، در سال ۱۴۰۳، فرهنگستان زبان و ادب فارسی دستور خطی را برای فارسی غیررسمی برنامه‌ریزی و منتشر نمود. این اقدام، که حاصل تعامل پژوهشی زبان‌شناسان و متخصصان رایانه می‌باشد، می‌تواند در سال‌های آتی به‌روزرسانی شده و بستر مناسبی را برای حضور بیش‌ازپیش کاربران فارسی‌زبان در فضای مجازی فراهم آورده و سهم زبان فارسی را در رایاسپهر پررنگ‌تر نماید.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که از ۵۰۱ نونویسی احصاشده از سامانهٔ دانش‌آموزی «شاد» در دوره‌های اول و دوم متوسطه شهر بیرجند، در خلال سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰، نونویسی‌های آوایی با ۱۶۲ مورد در صدر آن‌ها قرار داشته و در ادامه، نونویسی‌های نگارشی با ۱۴۰ مورد در ردهٔ دوم بوده و سپس نونویسی‌های حاصل از تغییر واژ-واجی با ۸۶ مورد، آنگاه نونویسی‌های بافت‌محور با ۷۵ مورد در ردیف بعد و نهایتاً، سایر نونویسی‌ها با ۳۸ مورد در ردیف پایانی بوده‌اند. ازسویی، در میان نونویسی‌های آوایی، تنوع گونه‌های زبانی با ۵۴ مورد و سپس تغییر آوایی با ۴۰ مورد بیشترین بسامد را در این دسته به خود اختصاص داده‌اند. همچنین، در نونویسی‌های نگارشی گزینهٔ تغییر نویسه با ۸۴ مورد و سپس حذف نویسه با ۴۰ مورد، بیشترین بسامد را در این گروه داشته‌اند. به‌علاوه، در نونویسی‌های بافت‌محور اصطلاحات عامیانه با ۴۵ مورد، بیشترین آمار را داشته و در سایر نونویسی‌ها بازی با املای اعداد با ۲۲ مورد، از بسامد بیشتری برخوردار بوده است.

منابع

حدّاد عادل، غلامعلی (۱۴۰۳)، «انتشار نسخهٔ پیشنهادی دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی»،
<https://apll.ir/?p=16030>
صفا، مقدم، احمد (۱۳۷۴)، «فرهنگستان دوم، پژوهشگاه واژه‌گزینی»، نامهٔ فرهنگستان، شمارهٔ ۴، ص
۱۶۵-۱۸۸.

طیب‌زاده، امید (۱۳۹۸)، فارسی شکسته: دستور خط و فرهنگ املائی، تهران، کتاب بهار.

_____ (۱۴۰۳)، «دستور خط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی».

<https://iranvarjavand.ir/?p=8656>

قیومی، مسعود و مریم مسگرخویی (۱۴۰۲)، «تحلیلی بر پیکره حاصل از داده‌های زبانی فارسی در فضای مجازی»، زبان و زبان‌شناسی، دوره نوزدهم، شماره ۳۷، ص ۱۱۷-۱۳۶.
_____ (۱۴۰۳)، دستورخط و فرهنگ املائی فارسی غیررسمی، تهران، نشر آثار فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

References

Sources are in Persian unless otherwise specified.

- Haddad Adel, Gholam-Ali (2024), «Publication of the Proposed Non-official Persian Orthography and Spelling Dictionary».
<https://apll.ir/?p=16030>
- Qayyumi, Mas'oud and Maryam Mesgarkhoyi (2023), "Analysis of a corpus of Persian linguistic data in virtual space", *Zaban va Zabanshenasi*, Vol. 19, No. 37, pp. 117–136.
- _____ (2024), *Unofficial Persian Orthography and Spelling Dictionary*, Tehran, The Academy of Persian Language and Literature Press.
- Saffar-Moqaddam, Ahmad (1995), "The Second Academy: The Institute of Lexicography", *Name-ye Farhangestan*, No. 4, pp. 165–188.
- Tabibzadeh, Omid (2019), *Spoken Persian and the Spelling Dictionary*, Tehran, Ketab-e Bahar.
- _____ (2024), «Unofficial Persian Orthography and Spelling Dictionary».
<https://iranvarjavand.ir/?p=8656>

